

Η αποτίμηση του «χαρακτήρα» του δράστη σεξουαλικού αδικήματος στον Καναδά

Η αντίστροφη μέτρηση έχει αρχίσει;

ΑΝΤΩΝΗ Δ. ΜΑΓΓΑΝΑ
*Καθηγητή Τομέα Εγληματολογίας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο*

Πρόκειται για μία ενδιαφέρουσα περίπτωση όπου ένα θύμα βιασμού και ενδοοικογενειακής βίας κατήγγειλε την πράξη 24 χρόνια μετά την τέλεσή της.

Στη δίκη ετέθη το θέμα της αποτίμησης της «ηθικότητας» του κατηγορουμένου. Η πλειοψηφία των δικαστών του Καναδικού Ακυρωτικού δεν δέχθηκε να υποβληθούν ερωτήσεις γύρω από το θέμα αυτό.

Ο συγγραφέας πιστεύει, πάντως, ότι μπροστά στα τόσα ενοχοποιητικά στοιχεία το δικαστήριο θα μπορούσε να εφαρμόσει τη διορθωτική διάταξη του άρθρου 686 Καν. ΠΚ υπό την έννοια ότι δεν επήλθε καμία σημαντική βλάβη στον κατηγορούμενο ή σοβαρό δικαστικό λάθος.

Με τον τρόπο αυτό, αφ' ενός δεν θα ανετρέπετο ο βασικός κανόνας που απαγορεύει τις ερωτήσεις γύρω από την «ηθικότητα» του κατηγορουμένου και αφ' ετέρου το θύμα δεν θα υφίστατο την ταλαιπωρία μιας νέας δίκης.

Εισαγωγή

I. Η υπόθεση FFB: τα πραγματικά περιστατικά

II. Η απόφαση της πλειοψηφίας

A. Η απόδειξη της «ηθικότητας» του κατηγορουμένου

B. Η υποχρέωση του δικαστή να εξηγήσει στους ενόρκους τη χρήση των μαρτυρικών καταθέσεων.

Γ. Μπορεί η παράλειψη του δικαστή να θεωρηθεί άνευ σημασίας;

III. Η απόφαση της μειοψηφίας

Συμπερασματικές σκέψεις

Εισαγωγή

Πρόκειται για μία ενδιαφέρουσα περίπτωση όπου γίνεται μία έρευνα στο παρελθόν και τις «εγκληματικές» τάσεις του δράστη βιασμού, ενώ, παραδοσιακά, η έρευνα στο δικαστήριο αφορούσε το παρελθόν του θύματος δημιουργώντας μία νέα θυματοποίηση.

Γενικά, όπως θα δούμε παρακάτω, τα αγγλοσαξωνικά δίκαια είναι πολύ φειδωλά όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία του «χαρακτήρα» και των «παρόμοιων περιστατικών» (Similar fact evidence) πού τέλεσε ο κατηγορούμενος στο παρελθόν.

Η προσωπικότητα, ο χαρακτήρας, η ηθικότητα του κατηγορουμένου, είναι αυτά που σκέφτεται γενικά ο κόσμος για το συγκεκριμένο άτομο ή για ένα από τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του. Δεν γίνονται δεκτά ως αποδεικτικά μέσα παρά σε ορισμένες περιπτώσεις με σκοπό να ελαχιστοποιήσουν τον κίνδυνο να βρεθεί ο κατηγορούμενος ένοχος ενός εγκλήματος απλά και μόνον γιατί είναι το είδος του προσώπου που θα μπορούσε να το τελέσει.¹

Τα «παρόμοια περιστατικά» (Similar fact evidence) παρουσιάζουν, σε σχέση με το προσαπτόμενο αδίκημα, ένα σημαντικό βαθμό ομοιότητας όσον αφορά τη μέθοδο και τις συνθήκες τέλεσης συνέβησαν δε σε ένα κοντινό χρονικό σημείο με την αδικοπραγία. Το δικαστήριο μπορεί να συ-

1. J. Bellemare, L. Viau, Droit de la preuve penale. Montreal, Themis, 1991 σελ. 13. R.v. McMillan, (1976) 23 CCC (2d) 160.

ναγεί από το γεγονός ότι ο κατηγορούμενος τέλεσε αυτή την πράξη ότι τέλεσε επίσης και το αδίκημα για το οποίο κατηγορείται.²

I. Η υπόθεση F.F.B., Τα πραγματικά περιστατικά.³

Ο κατηγορούμενος F.F.B., είναι ο θείος της καταγγέλουςας P.A.L. Κατά τις δεκαετίες του '50 και '60 έζησε στη Νέα Σκωτία μαζί με την οικογένεια της αδελφής του E.L. Ο Κος και η Κα L ήταν σπάνια σπίτι και ο F.F.B. έπρεπε να φροντίσει τα 12 παιδιά τους. Η P.A.L. κατέθεσε ότι ο κατηγορούμενος άρχισε να την καταχράται σωματικά και σεξουαλικά όταν ήταν 6-8 χρόνων και συνέχισε να το κάνει μέχρι που ο F.F.B. έφυγε από το σπίτι όταν η P.A.L. ήταν 16 χρόνων. Κατέθεσε επίσης ότι οι σεξουαλικές καταχρήσεις είχαν αρχίσει με φιλιά για να περάσει μετά στις θωπείες και τέλος στις σεξουαλικές σχέσεις όταν η P.A.L. ήταν δέκα χρόνων.

Οι πρώτες σεξουαλικές σχέσεις της PAL της προκάλεσαν σοβαρή εσωτερική αιμοραγία και την ανάγκασαν να μείνει στο νοσοκομείο για 12 ημέρες. Ο κατηγορούμενος και η PAL είπαν και οι δύο τότε ότι η P.A.L. κτύπησε παίζοντας με τα κάγκελα της βεράντας. Η κοπέλλα διηγήθηκε ότι ένα μήνα μετά την επιστροφή της από το νοσοκομείο ο κατηγορούμενος ξανάρχισε τις καθημερινές σεξουαλικές σχέσεις μαζί της. Στα 15 ή 16 της χρόνια γέννησε δύο κοριτσάκια συνέπεια, όπως ισχυρίσθηκε, των σεξουαλικών επαφών με τον κατηγορούμενο. Για να καλύψουν την εγκυμοσύνη ανακάλυψαν διάφορες ιστορίες. Η P.A.L. όντας δειλή από τη φύση της, δεν είχε παρά λίγες επαφές έξω από το σπίτι της. Δήλωσε ότι ο F.F.B. χρησιμοποιούσε συχνά απειλές και το φόβο για να την υποχρεώσει να υποταγεί στις ορέξεις του.

Το θύμα κατέθεσε επίσης ότι κατά την περίοδο αυτή υπήρξε συχνά, αντικείμενο κακοποίησης. Ανέφερε πολλά συγκεκριμένα γεγονότα και ειδικότερα ότι ο κατηγορούμενος την έρριξε στο έδαφος και όρμησε πάνω της, ότι της προκάλεσε μιά βαθειά πληγή στο πόδι μ' ένα σπασμένο μπουκάλι γάλα, ότι την έκαιγε μ' ένα τσιγάρο και ότι την υποχρέωσε να πιει λάδι από κάστορα πράγμα που προκάλεσε έκτρωση. Κατέθεσε ότι φέρει πολλά σημάδια από αυτές τις επιθέσεις. Δήλωσε επίσης ότι και τα άλλα παιδιά στο σπίτι είχαν γίνει αντικείμενα κακομεταχείρισης και τρομοκρατίας από τον κατηγορούμενο.

Το 1964, ο T.B., πρωτότοκος αδελφός της P.A.L., έπιασε τον κατηγορούμενο επ' αυτοφώρω να έχει σεξουαλικές σχέσεις με την P.A.L. Μετά από το γεγονός αυτό, ο F.F.B. αναγκάσθηκε να φύγει από το σπίτι των L.

2. Guay v.R. [1979] 1RCS 18. R.v.D. (L.E. [1989] 2RCS 111.

3. FFB v.R., C.S.Can 25/2/93.

Το 1990 (!) η PAL τον συνάντησε τυχαία σ' ένα μαγαζί. Τότε αποφάσισε να καταγγείλει τα γεγονότα στην αστυνομία. Μετά από την καταγγελία, απαγγέλθηκαν κατά του F.F.B. δύο κατηγορίες για βιασμό τρεις για επίθεση και μία γιατί προκάλεσε έκτρωση. Περιορίστηκε ν' αρνηθεί ότι τα γεγονότα που ανέφερε η P.A.L. συνέβησαν στην πραγματικότητα.

Κατά τη διάρκεια της δίκης, ο δικαστής αποφάσισε σ' ένα *voir-dire* (δίκη στο εσωτερικό της κύριας δίκης) ότι η κατάθεση της αδελφής του θύματος DML, ότι υπήρξε κι εκείνη θύμα σεξουαλικής επίθεσης από τον F.F.B. δεν έπρεπε να γίνει δεκτή για το λόγο ότι επρόκειτο για «παρόμοια περιστατικά» (*similar fact evidence*) και επίσης ότι η αποδεικτική τους αξία δεν ξεπερνούσε τις επιβλαβείς συνέπειες. Παρ' όλα αυτά οι καταθέσεις των αδελφών του θύματος έγιναν δεκτές όσον αφορά το καθεστώς βίας και επικυριαρχίας που ασκούσε ο F.F.B. σε όλα τα μέλη του σπιτιού. Το δικαστήριο των ενόρκων τον κήρυξε ένοχο για 5 από τις 6 κατηγορίες (πλήν της έκτρωσης) και τον καταδίκασε σε κάθειρξη 13 ετών.

Ο F.F.B. προσέβαλε με έφεση την καταδικαστική απόφαση προτείνοντας δύο μέσα τα οποία απορρίφθηκαν. Στο τέλος των αγορεύσεων το Εφετείο ζήτησε από τους δικηγόρους να παρουσιάσουν και άλλες γραπτές παρατηρήσεις πάνω σε δύο θέματα που είχαν προκύψει. Η μία αφορούσε την αποδοχή των καταθέσεων του LL, αδελφού της P.A.L. καθώς και του ετεροθαλούς αδελφού της T.B. Ο κατηγορούμενος ήθελε να μη γίνουν δεκτά τα σημεία των καταθέσεων σχετικά με τις επιθέσεις που ο κατηγορούμενος είχε διαπράξει κατά των αδελφών της P.A.L.

Η έφεση του F.F.B. απερρίφθη αφού η πλειοψηφία (2 δικαστές) αποφάσισε ότι οι καταθέσεις έπρεπε να γίνουν δεκτές. Αντίθετα, ο μειοψηφίσας δικαστής θεώρησε ότι δεν έπρεπε να γίνουν δεκτές διότι η επιβλαβής τους επίδραση ξεπερνούσε την αποδεικτική τους αξία. Ο F.F.B. προσέφυγε στο Ακυρωτικό.

Το ουσιαστικό ερώτημα στην περίπτωση αυτή ήταν πώς πρέπει να χειρισθούν τα δικαστήρια μία υπόθεση βιασμού όταν η επίσημη καταγγελία έγινε 26 χρόνια μετά την τέλεση του αδικήματος.

Τα βασικά ερωτήματα στα οποία έπρεπε ν' απαντήσει το Καναδικό Ακυρωτικό ήταν τρία.

1. Αν ο δικαστής της ουσίας έσφαλε αποδεχόμενος τις μαρτυρίες του LL και TB (αδελφών του θύματος) εφόσον αφορούσαν την «ηθικότητα» του κατηγορουμένου και οι επιβλαβείς συνέπειες ήταν μεγαλύτερες από την αποδεικτική τους αξία.

2. Και αν ακόμη αυτά τα στοιχεία έπρεπε να γίνουν δεκτά, ο δικαστής έπραξε ορθά μη λέγοντας στους ενόρκους πώς έπρεπε να χρησιμοποιήσουν τις καταθέσεις των LL και TB;

3. Στην περίπτωση που ο δικαστής λανθασμένα αποδέχτηκε τα στοιχεία αυτά και δεν έδωσε τις απαραίτητες εξηγήσεις στους ενόρκους, μήπως παρ' όλα αυτά η αναίρεση του κατηγορουμένου δεν θάπρεπε να γίνει δεκτή σύμφωνα με το άρθρο 686 (1) β) iii) Καν.Ποιν.Κώδ. υπό την έννοια ότι δεν επήλθε καμία σημαντική βλάβη ή σοβαρό δικαστικό λάθος;

II. Η απόφαση της πλειοψηφίας

A. Η απόδειξη της «ηθικότητας του κατηγορουμένου.»

Στο Καναδικό δίκαιο της απόδειξης ισχύει γενικά ο κανόνας ότι όλα τα αποδεικτικά μέσα είναι δεκτά πλήν εκείνων που αποκλείονται από ειδικές ρυθμίσεις. Ένας από τους κανόνες αυτούς αποκλείει τη χρήση αποδείξεων που αφορούν την ηθικότητα του κατηγορουμένου και των οποίων μοναδικός στόχος είναι να καταδείξουν ότι πρόκειται για άτομο που μπορεί να τελέσει το εν λόγω αδίκημα.⁴

Με άλλα λόγια είναι απαράδεκτο το αποδεικτικό στοιχείο του οποίου μόνος σκοπός είναι να δείξει την «εγκληματική τάση» του ατόμου.⁵

Δύο είναι οι περιπτώσεις όπου, κατ' εξαίρεση μπορεί να χρησιμοποιηθεί το στοιχείο της «κακής ηθικότητας» ή της εγκληματικής τάσης:

- α) Όταν σχετίζεται και με άλλο αμφισβητούμενο σημείο και
- β) Όταν η αποδεικτική αξία υπερτερεί των επιβλαβών συνεπειών.

Στην προκειμένη περίπτωση, οι καταθέσεις των αδελφών του θύματος τείνουν αναμφισβήτητα ν' αποδείξουν τον κακό χαρακτήρα και την τάση προς τη βία του κατηγορουμένου. Όμως, εκτός από αυτούς τους στόχους υπάρχουν και άλλοι που σχετίζονται με βασικά σημεία της υπόθεσης. Πρέπει να γυρίσομε πίσω στο εφετείο για να δούμε ότι οι πλειοψηφήσαντες δικαστές δέχτηκαν τις μαρτυρίες των αδελφών της P.A.L. για ν' αποδειχθεί η αυταρχική συμπεριφορά του κατηγορουμένου που μπορεί να επηρέασε τόσο την αξιοπιστία της κατάθεσης του θύματος όσο και να εξηγήσει γιατί το θύμα καθυστέρησε τόσο πολύ ν' αναφέρει το έγκλημα στην αστυνομία. Αυτά τα δύο τελευταία σημεία είχαν προταθεί από τον κατηγορούμενο όπως επίσης και ότι οι σχέσεις του ήταν τελειώς αθώες πράγμα που αντικρούεται από τις καταθέσεις των αδελφών του θύματος.

Ο συνήγορος υπεράσπισης ισχυρίσθηκε ότι όχι μόνον ο κατηγορούμενος δεν τέλεσε τα αδικήματα που του προσάπτουν αλλά ότι φύλαγε χωρίς αντάλλαγμα τα παιδιά της αδελφής του για να την εξυπηρετήσει.

4. *Ibid.* Ο δικαστής Iacobucci εκφράζει εδώ την άποψη της πλειοψηφίας (3 εναντίον 2).

5. *Morris v.R.* [1983] 2 RCS 190.

Ο δικηγόρος μάλιστα τόνισε κάποια στιγμή ότι «τους» βοήθησε (τους L) τη στιγμή που είχαν περισσότερο ανάγκη όταν το χρήμα σπάνιζε.»

Προσπάθησε ακόμη να κλονίσει την αξιοπιστία της P.A.L. ερωτώντας την πάνω στα κίνητρα που την έκαναν να περιμένει ένα τόσο μακρύ χρονικό διάστημα προτού να προβεί στις καταγγελίες. Επί πλέον αμφέβαλε για τη διανοητική της ισορροπία, δεδομένης της ατμόσφαιρας μέσα στην οποία είχε μεγαλώσει. Τέλος τη ρώτησε πώς ήταν δυνατό να έγιναν όλ' αυτά τα πράγματα σ' ένα σπίτι που βασιλευε η διαφθορά, χωρίς κανένας να το αντιληφθεί. Επέμεινε δε στη σκληρή συμπεριφορά της μητέρας απέναντι στα παιδιά αφήνοντας να εννοηθεί ότι μπορεί εκείνη να ήταν υπεύθυνη για τις σωματικές βλάβες.

Μπροστά σ' όλα αυτά τα ζητήματα που ανέφερε ο συνήγορος του F.F.B. ο δικαστής Iacobucci θεώρησε ότι οι καταθέσεις των αδελφών ήταν απαραίτητες για ν' απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα. Οι αποδείξεις αυτές (καταθέσεις) δεν στοχεύουν απλά να δείξουν ότι ο κατηγορούμενος ήταν ένα άτομο που μπορούσε να τελέσει αυτά τα αδικήματα αλλά ακόμη για να καταρριφθεί ο ισχυρισμός ότι επρόκειτο για αθώες σχέσεις, να καταδειχθεί το κλίμα τρομοκρατίας που ασκούσε ο F.F.B. στην οικογένεια πράγμα που εξηγεί γιατί τα γεγονότα έλαβαν χώρα και γιατί η P.A.L. άργησε τόσο πολύ να τα καταγγείλει.

Όσον αφορά το ζήτημα αν η αποδεικτική αξία των καταθέσεων υπερτερούσε των επιβλαβών συνεπειών, ο κανόνας στο κεφάλαιο αυτό είναι ότι, όταν η εισαγγελία θέλει να χρησιμοποιήσει μιá πράξη του κατηγορουμένου ηθικά απωθητική, τότε η ζημία είναι σοβαρή και η αποδεικτική αξία των προτεινομένων πρέπει πράγματι να είναι πολύ μεγάλη.⁶

Σύμφωνα με το δικαστή Iacobucci στην προκειμένη περίπτωση η αποδεικτική αξία αυτών των στοιχείων υπερτερεί σαφώς των βλαπτικών συνεπειών. Η φυσική βία που υπέστησαν τα αδέλφια του θύματος δείχνει το κλίμα φόβου που προξενούσε ο κατηγορούμενος σε όλη την οικογένεια.

B. Η υποχρέωση του δικαστή να εξηγήσει στους ενόρκους τη χρήση των μαρτυρικών καταθέσεων

Ο κανόνας στο κεφάλαιο αυτό είναι ότι ο δικαστής πρέπει να δώσει στους ενόρκους τις κατάλληλες εξηγήσεις για τη χρήση ενός αποδεικτικού στοιχείου που μπορεί να βλάψει τον κατηγορούμενο, όπως η «ηθικότητα».

Οι εξηγήσεις αυτές είναι απαραίτητες:

α) για να μη κηρυχθεί ένοχος με βάση απλά την «εγκληματική» του τάση

β) για να μη κηρυχθεί ένοχος ως τιμωρία για προηγούμενες συμπεριφορές και

γ) για να μη μπερδευτούν οι ένοχοι και εκδώσουν μία καταδικαστική απόφαση στηριζόμενοι σε προηγούμενες πράξεις και όχι σε εκείνες για τις οποίες κατηγορείται.

Ο φόβος δηλαδή που υπάρχει απέναντι στην απόδειξη της «κακής ηθικότητας» είναι ότι μπορεί να παρασύρει τους ενόρκους, να κάνουν κακή χρήση και να καταδικασθεί άδικα ο κατηγορούμενος.⁷

Στην περίπτωση μας η πλειοψηφία του Ακυρωτικού πιστεύει ότι ο δικαστής δεν έδωσε τις κατάλληλες εξηγήσεις στους ενόρκους ως προς το πώς έπρεπε να χειρισθούν τις καταθέσεις των αδελφών του θύματος. Οι επιβλαβείς για τον κατηγορούμενο συνέπειες ήταν τέτοιες που η απουσία κατευθύνσεων από το δικαστή προς τους ενόρκους μπορούσαν να οδηγήσουν στο να κηρυχθεί ένοχος. Είναι αδύνατον να γνωρίζουμε τί θα αποφάσιζαν οι ένοργοι αν είχαν δοθεί οι κατάλληλες εξηγήσεις.

Γ. Μπορεί η παράλειψη του δικαστή να θεωρηθεί άνευ σημασίας;

Το άρθρο 686 (1) β) iii) του Καναδικού Ποινικού Κώδικα ορίζει ότι ακόμα και αν ο δικαστής δεν έδωσε τις πρέπουσες εξηγήσεις στους ενόρκους, η απόφαση δεν αναιρείται αν δεν προκλήθηκε σημαντική ζημία ή σοβαρό λάθος.

Η «διορθωτική» αυτή διάταξη δεν εφαρμόζεται παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις⁸ και συγκεκριμένως όπου «οι αποδείξεις είναι τόσο ενοχοποιητικές ώστε ο δικαστής της ουσίας θα κατέληγε οπωσδήποτε στην ενοχή του κατηγορουμένου».⁹

Για τη συγκεκριμένη περίπτωση, ο δικαστής Iacobucci πιστεύει ότι οι αποδείξεις δεν ήταν τόσο ενοχοποιητικές ώστε να μπορούμε να βεβαιώσουμε ότι οι ένοργοι θα είχαν οπωσδήποτε κηρύξει τον κατηγορούμενο ένοχο αν ο δικαστής είχε δώσει τις πρέπουσες εξηγήσεις ως προς την (περιορισμένη) χρήση των καταθέσεων των αδελφών του θύματος. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να επηρεάσει την αξιοπιστία του μάρτυρος ή να οδηγήσει σε καταδίκη όχι όμως για όλες τις κατηγορίες.

7. R.v.D (LE) [1989] 2 RCS III.

8. R.v.S. (P.L.) [1991] 1 R.C.S. 909.

9. R.v.Broyles, [1991] 3R.C.S. 595.

Προς την ίδια κατεύθυνση ο επικεφαλής του Ακυρωτικού δικαστή *Lamer* επιμένει στις διορθωτικές διατάξεις του άρθρου 686 και τονίζει πόσο εξαιρετική είναι η χρήση τους για να μην βρεθούν τελικά οι δικαστές να υποκαταστήσουν τους ενόρκους¹⁰ στερώντας έτσι τον κατηγορούμενο από το δικαίωμα μιάς δίκης ενώπιον του ορκωτού δικαστηρίου.

Ειδικά στην περίπτωση μας, τα στοιχεία δεν είναι τόσο ενοχοποιητικά [!] για τον κατηγορούμενο. Και τονίζει: «Οι ισχυρισμοί [του θύματος] δεν έγιναν χθές αφού πέρασε τόσο διάστημα μέχρι να γίνουν γνωστοί από την αστυνομία. Ο κατηγορούμενος, εξάλλου αρνήθηκε όλες τις κατηγορίες.»

Ο δικαστής όφειλε να πεί στους ενόρκους ότι δεν έπρεπε να θεωρήσουν ότι οι καταθέσεις δείχνουν ότι ο κατηγορούμενος ήταν το είδος ατόμου που θα τελούσε τις πράξεις για τις οποίες κατηγορείται και να συνάγουν την ενοχή του.

Η θεωρία της εισαγγελίας στηρίχθηκε στο γεγονός ότι ο κατηγορούμενος ήταν ένα άτομο με τάσεις προς τη σκληρότητα και τη βιαιότητα απέναντι στα παιδιά. Αυτή ακριβώς τη θεωρία παρουσίασε ο δικαστής στους ενόρκους πράγμα που δεν έπρεπε να κάνει.

Τελειώνοντας τονίζει ότι με τα αποδεικτικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν η κήρυξη της ενοχής ήταν δικαιολογημένη αλλά όχι αναπόφευκτη. Μία αθωωτική απόφαση δεν θα ήταν παράλογη. Επομένως, το λάθος του δικαστή της ουσίας να επισύρει την προσοχή των ενόρκων στους κινδύνους μιάς όχι ορθής χρήσης των καταθέσεων των αδελφών του θύματος οδήγησε σε λάθος που δεν μπορεί να διορθωθεί από τη διάταξη του άρθρου 686 και πρέπει να ορισθεί νέα δίκη.

II. Η απόφαση της μειοψηφίας

Και πάλι μία γυναίκα δικαστής εκπροσωπεί τις θέσεις του φεμινιστικού κινήματος και όχι μόνον αφού είναι πλέον στατιστικά αποδεδειγμένο ότι το θύμα βιασμού σιωπά ή αργεί να καταγγείλει το γεγονός.¹¹

Η δικαστής *L' Heurieux - Dube* ξεκινά από το γεγονός ότι ο συνήγορος υπεράσπισης δεν αντιτάχθηκε στην κατάθεση του *L.L.* αλλά ούτε και στις εξηγήσεις που έδωσε ο δικαστής στους ενόρκους. Και όχι μόνο δεν αντιτάχθηκε στην κατάθεση αλλά τη χρησιμοποίησε για να δείξει πόσο οι ισχυρισμοί που γίνονται ήταν αήθεις και απίθανοι.

Αν σταθούμε στο σύνολο των στοιχείων που διέθεταν οι ένορκοι, βλέπουμε ότι είχαν την κατάθεση της *PAL*, μία απίθανη ιστορία σεξουαλικών

10. *Colpitts V.R.*, [1965] *RCS* 739.

11. Αγγ. Τσιγκρής, «Βιασμός. Το αθέατο έγκλημα», έκδ. Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1996.

καταχρήσεων και επιθέσεων, ενισχυμένα από τις καταθέσεις άλλων μαρτύρων που είδαν επανειλημένα τον κατηγορούμενο να έχει σεξουαλικές σχέσεις και να χτυπά το ανήλικο θύμα του.

Οι αποδείξεις αυτές δεν δίνουν ασφαλώς μία ευνοϊκή εικόνα για τον κατηγορούμενο. Όμως είναι πολύ σημαντικές για να μας βοηθήσουν ν' αντιληφθούμε το κλίμα κάτω από το οποίο έγιναν τα αδικήματα αυτά εις βάρος της P.A.L.

Δεν πρόκειται για μία υπόθεση όπου υπάρχουν λίγα στοιχεία κατά του κατηγορουμένου. Οι αποδείξεις είναι καταγιστικές εναντίον του.

Η δικαστής L' Heureux-Dube καταλήγει ότι μπροστά στα στοιχεία αυτά δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι οι ένορκοι που θα δεχόταν τις πρό-πουσες εξηγήσεις από το δικαστή δεν θά μπορούσαν σε καμία περίπτωση ν' αθώωσουν τον κατηγορούμενο.

Η άρνηση της πλειοψηφίας να εφαρμόσει την επανορθωτική διάταξη, τη στερεί από κάθε νόημα και απάδει προς την έννοια της «δικαιοσύνης» η οποία απαιτεί μόν τη δίκαιη μεταχείριση του κατηγορουμένου, όταν όμως πράγματι έγινε αντικείμενο μιάς τέτοιας μεταχείρισης τότε η «δικαιοσύνη» απαιτεί να ληφθεί υπόψιν και το δημόσιο συμφέρον.

Το Δικαστήριο δεν πρέπει να κλείσει τα μάτια στις σοβαρές συνέπειες μιάς νέας δίκης. Εκτός από το χρόνο και το δημόσιο χρήμα που θα δαπανηθούν, το θύμα και η οικογένεια του έζησαν ήδη μία απεριόραπτη εμπειρία βίας στην οποία προστέθηκε η τραυματική εμπειρία της δίκης. Μιά νέα δίκη θα τα υποχρέωνε να ξαναζήσουν τις εμπειρίες τις οποίες ευχόμαστε όλοι να μην είχαν ποτέ περάσει. Η αναίρεση αυτή του κατηγορουμένου θάπρεπε λοιπόν ν' απορριφθεί. Στο σημείο αυτό συνεπικουρείται και από το δικαστή Gonthier.

Συμπερασματικές σκέψεις

Πρόκειται ασφαλώς για μία εξαιρετική περίπτωση υπό την έννοια ότι πέρασαν 26 χρόνια από την τέλεση της πράξης προτού το θύμα αποφασίσει να την καταγγείλει. Στον Καναδά, αντίθετα με αυτό που ισχύει σε άλλες χώρες δεν υπάρχει παραγραφή για τα κακουργήματα και πλημμελήματα παρά μόνο για τα πταίσματα.

Ισως αυτό δεν είναι σωστό αν στηριχθούμε μάλιστα και στα πορίσματα των ερευνών του Blumstein¹² σχετικά με τις «εγκληματικές καριέρες». Πράγματι υπάρχει πιθανότης ο κατηγορούμενος μετά από 26 χρόνια να μην ήταν πλέον «εγκληματικά ενεργός», να είχε κάνει οικογένεια, να είχε αποκτήσει παιδιά. Τι εξυπηρετεί λοιπόν, από πρώτη άποψη, να αναμο-

12. Blumstein, A, Cohen J, Roth, j, A, Visher, C.A., (1986) *Criminal Careers and «career criminals»*, Washington D.C. National Academy Press.

χλεύσομε το παρελθόν του και να του επιβάλομε μία σοβαρή ποινή, όταν πλέον ίσως δεν αποτελεί κίνδυνο για το κοινωνικό σύνολο. Νέα θύματα πιθανόν να προστεθούν στη λίστα των ατόμων που θα υποστούν τις συνέπειες των πράξεών του όπως είναι τα μέλη της οικογένειάς του.

Από την άλλη πλευρά είναι πλέον στατιστικά αποδεδειγμένο ότι τα θύματα (καί κυρίως τα ανήλικα) σεξουαλικών πράξεων σπάνια μιλούν και υποφέρουν σιωπηρά τις πολύ σοβαρές συνέπειες αυτών των εγκλημάτων.

Η канаδική επιτροπή Badgley διαπίστωσε ότι τρία στα τέσσερα κορίτσια και εννέα στα δέκα αγόρια δέ μίλησαν ποτέ για τα γεγονότα αυτά.¹³

Η ανάπτυξη εξάλλου των φεμινιστικών κινήματων οδήγησε σε μία ευαισθητοποίηση του κοινού. Το κίνημα αυτό προστασίας των θυμάτων ανεπιθύμητων σεξουαλικών πράξεων επέδρασε στον τομέα τόσο της ουσιαστικής δικαιοσύνης όσο και της δικονομικής αλλά και του δικαίου της απόδειξης. Δημιουργήθηκαν νέα αδικήματα, διευρύνθηκαν οι ορισμοί και τα πιθανά θύματα και αυξήθηκαν πολλές ποινές. Η τιμωρητική αυτή στάση στο επίπεδο της ουσιαστικής νομοθεσίας συνοδεύτηκε από μετατροπές στη δικονομία με την απαγόρευση, για παράδειγμα, ερωτήσεων για το σεξουαλικό παρελθόν του θύματος καθώς και στο δίκαιο της απόδειξης επιτρέποντας στα θύματα να καταθέσουν πίσω από προστατευτικό παραβάν ή σε μαγνητοσκόπηση.¹⁴

Η περίπτωση που αναλύσαμε, αν δεν δικαιονόταν ο κατηγορούμενος, θ' αποτελούσε ένα ακόμη βήμα προς την κατεύθυνση αυτή αλλά ταυτόχρονα και μία νέα παραβίαση των δικαιωμάτων του ατόμου. Ουσιαστικά ζητήθηκε να ληφθεί υπόψιν η εν γένει προηγούμενη συμπεριφορά του δράστη όπως γινόταν πριν τις μεταρρυθμίσεις και με το παρελθόν του θύματος. Βέβαια μπορούμε ν' αναρωτηθούμε για ποιό λόγο θάπρεπε ν' ανιχνεύσομε την παρελθούσα συμπεριφορά του δράστη και νά μήν περιορισθούμε στις πράξεις που περιλαμβάνονται στο κατηγορητήριο. Είναι άραγε δίκαιο ν' ανταποδώσομε στο δράστη αυτά που υπέφερε (και δυστυχώς στην πράξη εξακολουθεί να υποφέρει ορισμένες φορές) το θύμα.

Από την άλλη πλευρά όμως υπάρχουν εκείνοι που πιστεύουν ότι τα ευάλωτα και ανυπεράσπιστα αυτά θύματα χρειάζονται ειδική προστασία. Και εν πάσει περιπτώσει οι καταθέσεις των μαρτύρων δεν αφορούσαν τόσο το χαρακτήρα του δράστη όσο το κλίμα που είχε επιβάλει πράγμα απαραίτητο για ν' αντιληφθούμε γιατί το θύμα δεν μίλησε «τότε» υπό την

13. *Rapport du comite sur les infractions sexuelles a l' egard des enfants et des jeunes*, Rapport Badgley, Τόμος I και II, Ottawa 1984.

14. Βλέπε όμως τις επιφυλάξεις της L.Snider όταν αναφέρει ότι η μόνη γνωστή «επιτυχία» του συστήματος της ποινικής δικαιοσύνης είναι ότι καθιστά αυτούς που την υφίστανται πιό καχύποπτους, πιό επικίνδυνους, πιό οριακούς οικονομικά και πιό μισογύνεις (1992) *Crimionologie*. No 1.

επήρεια του φόβου και αποφάσισε να καταγγείλει την πράξη 26 χρόνια αργότερα.

Υπήρχε βέβαια και η άλλη δυνατότητα. Να αποφευχθεί ο σκόπελος της απόδειξης του κακού χαρακτήρος του κατηγορουμένου εφαρμόζοντας την επανορθωτική διάταξη του άρθρου 686 Καν.Ποιν.Κώδ. Προσωπικά πιστεύω ότι θα ήταν η πιό σώφρων λύση διότι, αφενός δεν θα χρειαζόταν να γίνει μία εξαίρεση στο βασικό κανόνα που αφορά την απόδειξη του χαρακτήρα και της ηθικότητας και από την άλλη μπροστά στην πληθώρα των ενοχοποιητικών για τον κατηγορούμενο, στοιχείων η εφαρμογή της επανορθωτικής διάταξης θα βοηθούσε το θύμα να μὴν υποστεί εκ νέου την ταλαιπωρία μιάς νέας δίκης.

Η λύση αυτή εφαρμόζεται συχνά από τα δικαστήρια τα οποία μὴ θέλοντας να καταρρίψουν ένα παραδοσιακά αποδεκτό θεμελιώδη κανόνα προτιμούν μία *ad hoc* επανορθωτική λύση που ανταποκρίνεται σε μία πιό δίκαιη και ορθολογική απονομή της δικαιοσύνης.